

УДК 373.5.091.33:005.57]:821.161.2-1

РОСЯНІ ПЕРЕВЕСЛА ІВАНА ВІЙТЕНКА

Урок – зустріч із поетом

Оксана МАКУТА, Анна ГАВРИЛЕНКО,

викладачі Львівського коледжу транспортної інфраструктури Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна

Публікація містить розробку навчального заняття з літератури рідного краю у формі зустрічі з сучасним українським поетом Іваном Війтенком. Матеріал охоплює різні види методичних завдань, твори автора та інтерв'ю з ним.

Ключові слова: поезія, ліричний герой, теми лірики І. Війтенка, настрої вірша.

POETRY BY IVAN VIYTENKO

Meet-the-artist lesson

Oksana MAKUTA, faculty member, **Anna HAVRYLENKO**, faculty member, Lviv College of Transport Infrastructure, Academician V. Lazaryan Dnipropetrovsk National Railway Transport University

The paper provides a plan of a meet-the-artist lesson on literature of the native heath; it is focused on the lines by contemporary Ukrainian poet Ivan Viytenko. The study aid contains various teaching techniques, the poetic texts and an interview with the author.

Key words: poetry, persona, I. Viytenko's lyric themes, poetic sentiment.

Мета: ознайомити учнів із творчістю сучасного поета Івана Війтенка; удосконалювати навички виразного і вдумливого читання віршів; виробляти інтерес до сучасної української поезії; спонукати учнів до вивчення літератури рідного краю; засобами художнього слова плекати патріотизм, культуру думки, почуттів; прищеплювати високі моральні ідеали; формувати внутрішню потребу пізнавати історію свого народу, вивчати рідну мову, засвоювати народнописенні скарби.

Обладнання: виставка поетичних збірок І. Війтенка; плакати з цитатами із віршів поета: *Слово не горобець – політ сороки, як випустиш – чекай мороки; Є вступ і епілог у творі, а у житті – світанки й чорні зорі; Щасливу долю визначає жага життя й любов безкрая*; мультимедійна презентація, аудіозаписи.

Учень виконує на скрипці мелодію української пісні «Ніч яка місячна».

Учитель. У добу новітніх інформаційних технологій, коли теле- і радіоефіри заповнили російська попсова музика, фільми, передачі, так бракує української книжки, української пісні, українського слова. Нині ми маємо унікальну можливість познайомитись із людиною, яка трудиться на ниві рідної культури, поетом – членом Національної спілки письменників України, членом Національної спілки журналістів України, лауреатом літературних премій імені Тараса Мельничука та Леся Гринюка, автором багатьох поетичних збірок Іваном Війтенком. Його перу належать такі збірки: «Вибирай кольори», «Журавель на стерні», «Келих сонця», «Росяні перевесла», «Вишневі обрії», «На

крилах неба», «Світанкові гами», «За ниткою Аріадни».

Ми поринемо у світ поезії, що її подарувала нам людина, безмежно закохана в рідний край, перейнята долею України, яка вмє бачити довколишню красу, цінувати життя, тішитися кожним прожитим днем.

Декламатор.

Радію я, що суцїй в цьому світі,
Що є у мене друзі і рідня,
Що кажуть «тату» вже дорослі діти
І внукові дали моє ім'я.
...Радію, тішусь подихові вітру,
Дощам, що мийють куряву доріг.
Життя малюю зоряну палітру,
Немов душі священний оберіг.

Учитель. За фахом наш гість – залізничник, за станом душі – поет. І може здатися дивним, що людина, яка не має спеціальної літературної освіти, спроможна писати поезію, що захоплює, зачаровує. Ось послухайте:

Декламатор.

Є у кожного край свій лелечий,
Є у кожного рідна земля,
Де на плечі лягає вечір,
Де голубить шовкова трава.

Де матуся і батько милі
 Нас чекають з далеких доріг,
 Де джерельна вода дає силу,
 Де твій затишок і обєріг.
 І у мене на синій планеті
 Є маленький-маленький куток,
 Де пізнав я невдачі і злети,
 Де у мріях летів до зірок.
 Слово «Коршів» для когось байдуже,
 Слово «Коршів» для когось чуже,
 А для мене воно – наче ружа,
 Манить, гріє, у серці живе.
 Це село, де сказав вперше «мамо»,
 Це село, де колись покохав,
 Де наївний блукав вечорами
 І для милої вірші складав.

Бєсїда з учнями.

• Які думки, почуття зроджує у вас ця поезія? (*Спогади про рідний дїм, про батьків, про шкільних друзів і перше кохання.*)

• Пригадайте, які твори називають ліричними? (*Слово «лірика» походить з грецької мови, від назви музичного струнного інструмента – ліри, в супроводі якої в Стародавній Греції виконували пісні й вірші. Ліричними є твори, в яких зображено внутрішній світ людини, її почуття, настрої, думки, навіяні певними життєвими обставинами.*)

Декламатор.

Все треба вчасно встигнути в житті:
 Траву скосити на пахуче сїно,
 Плоди кохання рвати золоті
 Тоді, коли і море по колїна.
 Все треба вчасно встигнути в житті –
 Хмелїти без вина в бужковї ночі,
 І клятви не потрібно на хресті,
 Коли про все давно сказали очі.
 Все треба вчасно встигнути в житті:
 З дитинства в юність перейти без болю,
 І все, що мав здійснити на меті,
 Здійсни з любов'ю й мудрістю поволі.
 Все треба вчасно встигнути в житті.
 І як покриє скроні білий іній,
 Подякуй Господу за миті всі святі,
 За всі незгаїні секунди і хвилини.

Інтерактивна вправа «Вільний мікрофон».

Як ви розумієте поетову настанову? (*Цей твір учитє нас цїнувати життя у всіх його виявах, не марнувати часу: дорослішати, кохати, йти до поставленої мети, дякуючи Господу за кожен прожитий день. Віри асоціюється зі словами В. Симоненка: «І жити спїшити треба, гляди ж – не прости!»*)

Учитель. У вступному слові до однієї зі збірок зазначено, що його творчість формувалася під впливом поезії шістдесятників. Поети-шістде-

сятники прийшли в літературу в той час, коли в українців зажеврїла надїя на свободу, захищеність від беззаконня і свавїлля влади. Люди позбувалися страху, починали вільно думати і говорити. У культурне життя України ввїрвалася когорта молодих талантів, які здійснили справжню революцію в усіх мистецьких галузях: у літературі, кїно, малярстві. Це Василь Симоненко, Василь Стус, Лїна Костенко, Микола Вінграновський, Іван Драч та інші. Світоглядні засади шістдесятників: культ свободи особистості, свободи духу, культ моральності, звеличення простої людини, любов до Батьківщини і рідного народу, сакральне сприйняття рідної мови та історичної пам'яті як оберегів нації.

Патріотизм починається з любові до своєї оселі, рідної мови, пісні. Саме це людина пов'язує з поняттям *батьківщина*. А ще батьківщина – це атмосфера родинного тепла, затишку. Багато поезій Івана Вїйтенка зродилися з любові до рідного села, до своєї сїм'ї, які для поета уособлюють цїлу Україну.

Декламатор.

Сонце із блакитї бавить ніжні квіти,
 Ластівка маленька десь гніздечко в'є.
 В барвах розмаїття все на цьому світі
 Материнську ласку і кохання п'є.
 В кожного народу є любов і врода,
 Гордості й поваги золоті ключі.
 І світам на подив – не на шкоду моді –
 Є краса узору і краса душі.
 В батьківських криницях молоді зірничі
 Умивають личко зоряне своє,
 А дївчині сниться сонячна косиця,
 Деревце весільне, що лиш раз цвіте.
 Материнська мова – щире, ніжне слово –
 Напуває серце чарівним зелом.
 В приязній розмові замилуюсь знову
 Барвінковим словом, що сплелось вінком.
 Розцвітають весни на землі воскреслїй,
 Українська пісня лине, наче птах.
 На щасливих веслах в даль ріка понесла
 Нашу рідну мову по морях-світах.

Декламатор.

Рїздво зорїє. За столом родина.
 Святосакральна неповторна мить.
 Пречиста Дїва породила сина,
 Щоб людство врятувати й звеселить.
 Що може бути в світі більш врочисте,
 Ніж коляда й родина за столом,
 Ніж звістка з неба, що свята Пречиста
 Народженням Христа зборолала зло.
 Нехай лютують здвиги-буревїї
 Й ракети рїжуть Всесвіту пласти,
 Рїздво Ісуса у серцях зорїє
 І вічністю згуртовує світи.

Інтерактивна вправа «Вільний мікрофон».

Ліна Костенко писала: «Ефективне не те, що заперечує чуже, а те, що утверджує своє». І. Війтенко оспівує, отже утверджує, своє: нашу землю, мову, свята, звичаї. Свято Миколая Чудотворця сповнює серця дорослих і дітей очікуванням дива, а Різдво для кожного українця – це час, коли за столом збирається вся родина і колядками прославляє народження Ісуса. Від цих віршів віє теплом і затишком, запахом ялинки і смачної вечері, тому вони викликають спогади про дитинство і святковий настрій. Які образи в поезії І. Війтенка навіюють читачеві згадку про щасливі миті в колі найрідніших, найдорожчих людей?

Лунає мелодія ля-мінор М. Скорика.

Учитель. Іван Війтенко – цікава особистість, творчість його багатогранна. Поета хвилює сучасний день України, своєю поезією він жваво реагує на доленосні процеси, що відбуваються в нашій державі. Багато віршів він присвятив Революції гідності, зокрема героям Майдану і війни на Сході України.

Відмайданилось, перемайданило,
Відлетіло кривавою птахою,
Та співати «Осанна» зарано,
Бо Вкраїна знову під плахою.
Напилися «беркути» крові,
Тепер п'ють олігархи кровлицю.
Дай нам, Боже, наснаги й любові,
Дай нам мужності й сили, мов криця.
Б'ють на сполох пам'яті дзвони,
Де ви, хлопці з Небесної раті?
Ваші очі, мов неба безодня,
Ваша кров зацвіла на асфальті –
На Грушевського, на Інститутській,
На Софіївській, і на Майдані.
Скільки треба отих революцій,
Щоб позбутись навіки тиранів?
Скільки треба пролити ще крові –
Ріки, море чи океани?
Кличе Сотня Небесна нас знову
На освячені Богом майдани.

Лунає пісня «Плине кача по Тисині».

Учитель. Любовна лірика Івана Війтенка вражає чистотою і ніжністю, простотою і задушевністю. Поет звеличує кохання, без якого не може жити людина, бо любов – це велике і світле почуття, яке одухотворює, наснажує. Багато зворушливих віршів він присвятив дружині.

Декламатор.

Коли десь ніч рознесли сови,
А день не визрів, мов бузок,
Не обминай мене, любове,
Ані на мить, ані на крок.
Не йди повз мене гонорово,

Коли навіть погасне день,
Знайди мене у кожному слові
Серед наспіваних пісень.
Не обминай мене, любове,
Коли спадає з яблунь цвіт,
Не обминай мене ніколи,
Допоки я і білий світ.

? Яким постає ліричний герой інтимної лірики І. Війтенка? (*Ліричний герой ніжний, палкозакоханий, намагається осягнути те щастя, яке випало йому при зустрічі з коханою. Для нього любов – солодка рана в серці, він готовий кинути до ніг коханий цілий світ, лише б у злагоді й любові прожити поруч відведений долею час.*)

Учитель. Осінь – улюблена пора року багатьох поетів, художників, музикантів. Зазвичай вона асоціюється з осяйними кольорами та розмаїттям барв, які знаменують щедрий урожай, багатство рідної землі. Поети за традицією змальовують цю пору року з сумовитими відтінками, сприймаючи її як символ схилу людського життя, згасання. Водночас осінь – це також чарівниця, за порухом якої природа набуває величного спокою, нових барв, змістів, спонукає до філософського осмислення буття.

Декламатор.

Прошу у осені одного дня
У павутинні бабиного літа,
Коли плугами гострими не зрита
Димить туманами сумна стерня.
Коли гойдає ніжний вітерець
Жоржин барвисто-веселкову гаму,
І небо, наче рідні батько й мама,
Благословляє юних під вінець.
Коли вогні бадилляні горять,
Батіг дощу не ляскає в калюжах.
Прийде пора, – морози надолужать,
Я ж прошу в осені одного дня.
Так мало прошу – лиш одного дня,
А від життя чого мені чекати?
Що втрачено – не вернеш, не догнати,
Лиш згадки, наче пісня, забринять.

Лунає мелодія А. Вівальді «Пори року. Осінь».

Декламатор.

Той ліс осінній, легкий трепет гілки,
Листок, що, мов метелик, закружляв,
Подарували мені втіхи стільки,
Якої я давно уже не знав.
Опеньок-красень, гриб такий поважний
Нацупив аж на вуха капелюх.
Чекав, що казку я йому розкажу,
А я під корінь стяв, немов оглух.
Не чув, як мовчки ліс кричав: «Не треба,
Не зачіпай, не ріж мою красу!»
Осінні думи пригорну до себе,
Осінній біль в долонях понесу.

◆ Порівняйте настрої двох поезій про осінь. Які образи навіюють смуток, а які звеселяють, надихають?

Учитель. Людське життя – це неповторний світ, зітканий із мозаїки почуттів, подій, образів, учинків. Водночас – це часточка світобудови, що виконує свою важливу функцію. Кожна людина обирає свою життєву дорогу: чи то вузьку стежину, чи то широку магістраль. А наш гість поет-залізничник пише:

Хай кличе когось романтика,
Хай чарують когось зірниця,
Є у мене одна лиш відстань
І одна любов – залізниця.

Тож надаємо слово нашому гостеві, він розповість, яким був його шлях у літературу, що спонукало його до написання поезії, що надихає його на творчість.

Розмова з автором.

• Скажіть, будь ласка, коли Ви почали писати?

Іван Війтенко. Почав ще у третьому класі. У шостому написав баладу про солдата, яка здобула перше місце на олімпіаді з читання. Ця перемога надихнула мене, і я майже щодня носив свої замітки та вірші до редакцій місцевих газет. Мої дописи раз по раз з'являлися на сторінках видань. Коли пішов до армії, продовжував писати вірші, переважно про тугу за рідною землею, коханою людиною.

• З ким із українських поетів Ви товаришуєте?

І. В. У 2005 році на Різдво до мене завітав односелець, однокласник і просто хороший давній друг Михайло Тринога. Коли він переглянув мої вірші, сказав, щоб я підготував їх до друку. Я дуже здивувався і вже після Великодня все було готове. Василь Рябий та Ярослав Ясінський стали хресними батьками моєї першої книжки. Вони доклали чималих зусиль для виходу у світ збірки «Вибирай кольори». Ці поети і нині мене підтримують дружніми порадами. Також прислухаюся до мудрого слова Дмитра Гриньківа.

• Що Вас тримає в тонусі творчої наснаги?

І. В. Перше, що допомагає рухатися по життю, – сімейний затишок, родинне тепло, рідна домівка та любов. Це запорука успіху. Заради цього хочеться жити. Хочеться творити та працювати. Творчість – це друге життя, це ніби друге крило, яке несе тебе по стежині буття.

• Коли і де найчастіше приходиться муза?

І. В. Переважно я пишу на світланні або вночі. Часто натхнення наздоганяє в дорозі, особливо, коли мандрую залізницею.

• Хто Ваші літературні кумири?

І. В. Я читаю вірші Симоненка. Вони мене підтримують у важкі хвилини. Часто гортаю сторінки «Кобзаря», Франкові збірки. Люблю творчість сучасних майстрів поетичного слова. Ходжу на різноманітні зустрічі, літературні читання. Такі заходи збагачують новим досвідом, дають неповторну розкіш спілкування, яке для поетів є життєвою потребою. Намагаюся жити у злагоді з природою та людьми.

«*Скринька добрих побажань*». Напишіть побажання авторові на вітальній листівці.

Учитель. Сьогодні ми відкрили для себе поетичний світ Івана Війтенка, провідною темою якого є сповідання в любові до рідної землі. Його поезія сповнена ніжних почуттів до малої батьківщини, її природи, простих сільських людей, а також переживань за долю України, за долю тих героїв, що захищають незалежність нашої держави. Перед нами поет з глибоким аналітичним мисленням і образним баченням світу. Дякуємо йому за те, що подарував нам людяну, зворушливу поезію. Бажаємо йому творчих успіхів і Божої ласки на довгі роки.

Література рідного краю – особлива, близька і зрозуміла, бо твориться поряд з нами, промовляє дорогими серцю образами, деталями. Тож учімося в поета бути оптимістами, любити життя і цінувати його. Любімо Україну, шануймо рідну мову.

Література

1. В і й т е н к о І. Келих сонця: вірші / І. Війтенко. – Коломия, 2009.

2. В і й т е н к о І. Росяні перевесла / І. Війтенко. – Івано-Франківськ, 2010.

3. В і й т е н к о І. На крилах неба: вірші / І. Війтенко. – Івано-Франківськ: Третяк І. Я., 2012.

4. В і й т е н к о І. За ниткою Аріадни: вірші / І. Війтенко. – Косів: Писаний камінь, 2014.

5. Г о р б О. Чи потрібні сучасній школі нетрадиційні уроки літератури? / О. Горб // Рідна школа. – 2000. – № 7.

6. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. – Х.: ВД «Основа», 2012.

7. Ми є. Були. І будемо ми! Виховання національної самосвідомості учнів засобами художньої літератури. – К.: Ленвіт, 2003.

8. Мі р о ш н и ч е н к о Л. Методика викладання літератури в середніх навчальних закладах / Л. Мірошниченко. – К.: Ленвіт, 2000.

9. Наукові основи методики літератури / під ред. проф. Н. Волошиної. – К.: Ленвіт, 2002.